

слава Мудрого, Академия правовых наук Украины. – Харьков: Факт, 1999. – 320 с.

3. Стецюк П. Б. До компетенції законодавства про державні символи України / П. Б. Стецюк // Концепція розвитку законодавства України : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, травень 1996 р.). – К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1996. – С. 176.

Ключові слова: суверенна держава, державний символ, герб, прапор, гімн, атрибути держави, законодавство, Конституція, правове регулювання, застосування.

Ключевые слова: суверенное государство, государственный символ, герб, флаг, гимн, атрибуты государства, законодательство, Конституция, правовое регулирование, применение.

Key words: sovereign state, state symbol, emblem, flag, anthem, attributes of state law, the Constitution, legal regulation, implementation.

БОРИСЮК ІННА ЕДУАРДІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри загальнотеоретичної юриспруденції*

ІНСТИТУЦІЙНІ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОЇ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Відомий вислів «дбаючи про своїх дітей, нація дбає про своє майбутнє» є вкрай актуальним для сучасної України. Проголошене сьогодні державою удосконалення системи захисту прав дитини передбачає вивчення й узагальнення задля подальшого використання зарубіжного досвіду взаємодії держави та інституцій громадянського суспільства у цій царині, чим і зумовлено звернення автора до цієї проблеми.

Викладені проблеми досліджувані багатьма вітчизняними вченими, серед яких А.Дакал, Б.Андрусишин, І.Бандурка, О.Балакірева, К.Бориченко, В.Штещенко, Л.Волинець, О.Кудрявцева, Л.Кривачук, Р.Опацький, Г.Попов, І.Цибуліна та ін., утім здебільшого такий аналіз робиться або з позицій соціології, або науки державного управління, або з позицій галузевих юридичних наук, між тим як рівень самої проблеми вимагає теоретико-правового аналізу, зокрема, дослідження існуючих моделей взаємодії держави та суспільства у сфері захисту прав дитини. Особливо важливим, зважаючи на процеси євроінтеграції України, є моделі ювенальної політики європейських країн, зокрема, країн-членів ЄС.

За визначенням Р. Опацького ювенальну політику можна розглядати як засноване на відповідному законодавчому фундаменті державне управління в галузі суспільних відносин щодо забезпечення благополуччя неповнолітнього і дотримання його прав, зміст якого утворюють завдання, напрями в способи соціального розвитку підростаючого покоління [1, с. 21]. На нашу думку, тут є певне отождолення державного управління державної політики, причому й суб'єкти ювенальної політики, як уявляється, не можуть обмежуватися державою. На наш

погляд, більш точним є визначення ювенальної політики як стратегії діяльності суспільства та держави щодо забезпечення відтворення та соціалізації нових людських поколінь [2, с. 202].

За результатами масштабного компартивного дослідження, здійсненого майже 20 років тому, ювенальна політика відповідно до рівня втручання держави до справи забезпечення прав дітей та молоді в європейських країнах класифікувалася таким чином [3, р. 104-105]:

- соціал-демократична модель, що поєднує державні та суспільні інституції у сфері ювенальної політики (скандинавські країни). Громадянське суспільство відіграє головну роль в ювенальній політиці, а держава та інститути влади спільно з громадянським суспільством виробляють та впроваджують її. Скандинавська модель є універсалістською й охоплює не тільки неповнолітніх, але й молодь у віці до 25 років;

- ліберальна модель демонструє мінімальний режим втручання держави у сферу забезпечення прав дитини. Імплементация ювенальної політики делегується від держави до інститутів громадянського суспільства, зокрема, до громади. Головна мета ювенальної політики – запобігання виникнення проблем із соціалізацією дітей та молоді (Велика Британія);

- консервативна модель, спрямована на акумуляцію захисту прав дітей та молоді у руках держави (центральноєвропейські країни). Діти та молодь розуміються як вразлива категорія, що потребує захисту, підтримки та стимулювання. У цій моделі робиться сильний акцент на професійній роботі з молоддю, відповідно до молодіжної політики цією роботою займаються молодіжні міністерства, уповноважені управління та профільні молодіжні сектори. Як і в універсалістській моделі, молодіжна політика формується та впроваджується спільно інститутами держави та громадянського суспільства. Цільовими групами є і специфічні групи людей з особливими потребами, і весь загал молодих людей;

- субінституціональна модель, за якою ювенальна політика зосереджена у спеціалізованих міністерствах/директоратах, тоді як залучення до її реалізації третього сектора є дещо слабким, тому молодіжна політика є централізованою, зосередженою на державному рівні (країни Середземномор'я). Модель ювенальної політики країн Середземномор'я значною мірою нова. У той час як робота з дітьми та молоддю є традиційно обов'язками сім'ї та церкви, держава створила протягом останніх 20 років свої інституції, які перебрали на себе низку обов'язків.

Сучасні дослідження демонструють наявність двох протилежних тенденцій: тоді як в різних державах відносини між державою та сім'єю як основним осередком буття дитини різняться, інші сили працюють на уніфікацію цілей, які стоять перед системами захисту прав дитини в різних країнах [4, р. 1509]. Ці дослідники виокремлюють три основні напрями формування та реалізації сучасної ювенальної політики:

- неоліберальний, який властивий, перш за все, країнам англосаксонської політичної культури, фокусований, як показано вище, на дітях у групах ризику;

– вестернізований, або такий, що розвивається (постсоціалістичні країни). Цей підхід характеризується, серед іншого, допомогою міжнародних інституцій у виробленні власної ювенальної політики на фоні колапсу соціалістичної системи;

– західноєвропейський континентальний, відмітний спеціальним фокусуванням на системі захисту дітей, вирішальну роль в чому відіграє ЄС [4, р. 1510-1511].

Констатується, що протягом останніх двадцяти років неоліберальні державні режими відчують інтерес у випробуванні шляхів охоплення більш широких категорій дітей та досягненні соціального договору між державою та сім'ями у сфері захисту дітей.

Як уявляється, наведені класифікації моделей ювенальної політики не вичерпують усього їх спектру. Зокрема, послуговуючись відомою дихотомією К. Поппера, варто говорити про відкриті та закриті системи ювенальної політики. Так, відмітною є відкритість таких систем у країнах, де робиться акцент на імплементації норм міжнародного права прав дитини, тоді як консервативні країни спираються на традиції у цій царині. Відмітно, що, зокрема, США досі не ратифікували головний стандарт ювенальної політики, а саме – Конвенцію про захист прав дитини.

У розвинених країнах системи захисту прав дітей це, перш за все, складні системи, розроблені з урахуванням національних особливостей, високого рівня благополуччя суспільства в цілому, та які спираються на кваліфікованих працівників патронату і профілактики правопорушень. Основними принципами державного механізму у сфері охорони дитинства у таких країнах є принципи інтеграції і координації діяльності всіх міністерств і відомств, задіяних у сфері забезпечення прав дитини. І мова тут іде не лише про владну координацію по горизонталі, але і про ефективну міжвідомчу взаємодію по вертикалі. Окрім цього, держава в якості важливого інструменту вирішення існуючих проблем орієнтується на взаємодію з неурядовими організаціями, основний вид діяльності яких полягає у захисті прав і інтересів дітей. Затверджені на державному рівні стандарти надання соціальних послуг передбачають функціонування незалежних інспекцій, які забезпечують контроль і гарантують ефективне використання ресурсів. Підкреслимо, що саме через перебування всієї діяльності з охорони дитинства під контролем структур громадянського суспільства, факти корупції мають лише поодинокий характер.

Соціальні послуги неповнолітнім можуть надаватися державними структурами як самостійно, так із залученням неурядових організацій і приватних бізнес-структур. Водночас, не зважаючи на ринковий характер економіки, приватний бізнес залучається у виняткових випадках, коли належна якість послуг не може бути досягнута в інший спосіб. Але у будь-якому разі, держава залишає за собою функції координатора надання соціальних послуг.

Зазначимо, що для запровадження такої системи захисту прав дітей потрібна розробка відповідних нормативних актів, а також їх інституалізація у суспільній свідомості. Саме недержавні структури сприяють

просуванню у свідомість населення нового бачення дітей у суспільстві, допомагають доктрині захисту прав дітей посісти чільне місце у ціннісній орієнтації громадян. На сьогодні, потенціал незалежних інститутів з охорони дитинства як впливового колективного голосу в захист прав дітей у всьому світі ще належить реалізовувати, і ця співпраця передбачає участь як дорослих, так і дітей.

Зауважимо, що вітчизняна модель ювенальної політики характеризується традиційним тяжінням до суб'єкт-об'єктного підходу, коли основний акцент зосереджено на ролі та значенні держави в процесі регулювання суспільних відносин у сфері створення умов для соціального становлення та розвитку дітей та молоді. Подальший розвиток цієї моделі вимагає поступового зміщення акцентів у бік посилення суб'єктності дітей та молоді в процесі формування та реалізації державної молодіжної політики.

Список використаної літератури:

2. Опацький Р.М. Ювенальна політика в Україні: теорія, правова основа, інституалізація. Запоріжжя : Дике Поле, 2013. 463 с.
3. Крестовська Н.М. Ювенальне право України: історико-теоретичне дослідження : монографія. Одеса : Фенікс, 2008. 328 с.
4. Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe 9 (Final report). UN, 2001. 156 p. URL: <http://www.politiquesenfancejeunesse.org/wp-content/uploads/2016/04/Young-people-youth-policy-IARD-2001.pdf>
5. Spratt T., Nett J., Bromfield L., Nietama J. et other. Child Protection in Europe: Development of an International Cross-Comparison Model to Inform National Policies and Practices. *British Journal of Social Work*. 2015. № 45. Pp. 1508–1525. doi:10.1093/bjsw/bcu109

Ключові слова: права дитини, забезпечення прав дитини, державна політика, ювенальна політика.

Ключевые слова: права ребенка, обеспечения прав ребенка, государственная политика, ювенальная политика.

Key words: rights of the child, ensuring the rights of the child, public policy, juvenile policy.

БОБРОВА ТЕТЯНА АНАТОЛІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри загальнотеоретичної юриспруденції*

НЕГАТИВНА ПРАВОТВОРЧІСТЬ ЯК ЯВИЩЕ ПРАВОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Термін «негативна правотворчість» все частіше використовується в сучасній юридичній літературі при згадуванні діяльності Конституційного Суду з відміни нормативно – правових актів, які не відповідають